

O'ZBEKISTON ENERGETIKA IMPORTINI SAMARALI OPTIMALLASHTIRISH YO'NALISHLARI

Abduraxmonova Dildora Sobir qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Tashqi iqtisodiy faoliyat yo'nalishi 1-kurs magistranti

Annotatsiya: *Mazkur maqolada iqtisodiy o'sish sur'atlarini oshirish uchun yetarli bo'lgan samarali energiya ta'minotini ta'minlash uchun yoqilg'i-energetika kompleksi tarmoqlarining imkoniyatlarini o'rganishni talab qiladigan yoqilg'i-energetika muammolarining ko'lami va murakkabligi bilan bog'liq. O'zbekiston energetika importini samarali tashkil etish bayone tilgan*

Kalit so'zlar: *prognoz parametrlari, istiqbollar, talab, taklif, yoqilg'i-energetika resurslari, energiya balansi, modernizatsiya.*

Bozorga bosqichma-bosqich o'tishning o'ziga xos modelini amalga oshirar ekan, O'zbekiston yoqilg'i-energetika sohasida iqtisodiy rivojlanishning ijobiy va barqaror tendensiyalarini ta'minlashga intiladi. 2030-yilgacha bo'lgan davrda O'zbekiston elektroenergetika sanoatini uzoq muddatli rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlaridan biri bu mavjud energiya manbalaridan samarali foydalanish asosida iqtisodiy o'sish va aholi turmush sifatini yaxshilash uchun barqaror energiya ta'minotidan iborat. Tarmoqning ishlab chiqarish salohiyatini yanada kengaytirish, O'zbekistonni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha uzoq muddatli strategiyaning asosiy maqsadlariga erishish va 2030 yilgacha bo'lgan davrda elektr energetikasi infratuzilmasini rivojlantirishning eng muhim vazifalarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun elektr energetika infratuzilmasini sezilarli darajada mustahkamlash va rivojlantirish zarur. energetika sohasida davlatning bevosita va bilvosita tartibga solish funksiyalarini kengaytirish. Zamonaviy sharoitda elektr energetikasini rivojlantirishni davlat tomonidan tartibga solish chora-tadbirlari, bizning fikrimizcha, quyidagi vazifalarni qamrab olishi kerak:

- iqtisodiy, huquqiy, institutsional mexanizmlar tizimini ishlab chiqish;
- texnik siyosatni yuritish uchun moliyaviy, kadrlar, tashkiliy vositalarni yaratish;
- ijtimoiy-iqtisodiy strategik maqsadni kafolatlangan va arzon elektr energiyasi bilan ta'minlash;
- energetika sohasi kadrlar salohiyatini rivojlantirish, oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimini qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish, texnik siyosatni amalga oshirishning zaruriy sharti sifatida.

Maqsadlarga erishish va elektr energetikasini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini amalga oshirishning asosiy vositasi - bu sivilizatsiyalashgan energiya bozori va uning sub'ektlarining iqtisodiy munosabatlarini shakllantirishga davlat

ta'siri. Ushbu jarayonlarni davlat tomonidan tartibga solish quyidagilar yordamida amalga oshirilishi kerak:

- yoqilg'i va elektr energiyasining ichki narxlari darajasi va nisbatlarini tartibga solishga, mahalliy ishlab chiqaruvchilarning raqobatbardoshligini ham, elektroenergetika tarmog'ining moliyaviy barqarorligi va investitsion jozibadorligini ta'minlashga qaratilgan narx va soliq siyosati;

- almashtiriladigan energiya resurslari, birinchi navbatda, qozon va pech yoqilg'isi narxlari nisbatlarini ularning real iste'mol qiymatini hisobga olgan holda o'zgartirish, mamlakat yoqilg'i-energetika balansini optimallashtirish va diversifikatsiya qilish hamda tabiiy gaz, ko'mir va ko'mir narxlari o'rtasidagi nomutanosiblikni tezda bartaraf etish;

-davlat tomonidan tartibga solinadigan gaz narxlarini qayta ko'rib chiqish orqali mazut;

-soliq yukini kamaytirish;

-nafaqat energetika tarmoqlari, balki iqtisodiy faoliyatning barcha xo'jalik yurituvchi subyektlari uchun innovatsion, investitsion va energiya tejoychi faoliyatni rag'batlantirish.

Elektr energetikasi infratuzilmasini uzoq muddatli rivojlantirishning maqsad va vazifalariga erishishning asosiy mexanizmi tegishli nazorat qiluvchi organlar tomonidan amalga oshiriladigan normativ-huquqiy hujjatlarning yangi tizimini shakllantirishdan iborat. Bu tizimni takomillashtirish davlat darajasidagi qonun ijodkorligi faoliyati orqali ham, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmonlari va Hukumat qarorlari bilan alohida normativ-huquqiy qarorlar qabul qilish orqali ham amalga oshiriladi. O'zbekistonni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha uzoq muddatli strategiyaning asosiy maqsadlariga erishish va 2030 yilgacha bo'lgan davrda elektr energetikasi infratuzilmasini rivojlantirishning eng muhim vazifalarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun elektr energetika infratuzilmasini sezilarli darajada mustahkamlash va rivojlantirish zarur. energetika sohasida davlatning bevosita va bilvosita tartibga solish funksiyalarini kengaytirish.

Narx va monopoliyaga qarshi siyosat:

- Iqtisodiyotni liberallashtirishning har bir yangi bosqichida narxlarning paritet nisbatlarini monitoring qilish va asoslash.

- ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilar manfaatlari muvozanatini hisobga olgan holda yoqilg'i va energiya narxlarini tartibga solish.

- yoqilg'i-energetika resurslariga ichki va jahon narxlarining asosiy kapitalni yangilash sur'ati bilan yaqinlashuvi sur'atini muvofiqlashtirish.

- yoqilg'i-energetika kompleksida raqobat va monopoliyaga qarshi tartibga solishni kuchaytirish chora-tadbirlari.

Strukturaviy o'zgarishlar.

– “noenergetika tarmoqlarini” tarkibiy va texnologik modernizatsiya qilish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish, ularning iqtisodiy o'sish dinamikasiga qo'shgan hissasini kuchaytirish.

– ustuvor tarmoqlarni imtiyozli kreditlash va soliqqa tortish.

– Yalpi ichki mahsulotdagi tarkibiy nomutanosibliklarni bartaraf etish chora-tadbirlari.

– energiya tejevchi texnologiyalar va uskunalarni import qilish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish.

Institutsional islohotlar.

– Iste'molchilarga va mumkin bo'lgan mustaqil ishlab chiqaruvchilarga ochiq kirishni ta'minlash.

– Ishlash qoidalarining barqarorligi va shaffofligi.

– xususiy sektor rivojlanishini rag'batlantirish.

– boshqaruvning tashkiliy tuzilmalarini takomillashtirish.

– yoqilg'i-energetika sohasida davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish jarayonlarini chuqurlashtirish.

1-senariy - aholi jon boshiga elektr energiyasi iste'moli biroz oshadi - 2015 yil darajasiga nisbatan 42% ga.

2-senariy – aholi jon boshiga elektr energiyasi iste'moli 1,7 barobarga oshadi va 2030 yilga kelib 2831 kVt/soatni tashkil etadi.

3-senariy - aholi jon boshiga elektr energiyasi iste'moli 1,8 baravarga oshadi va 2030 yilga kelib taxminan 3000 kVt/soatni tashkil qiladi.

Yalpi ichki mahsulot va aholi jon boshiga elektr energiyasi iste'moli o'sishi mexanizmlarini ishlab chiqish bir qator o'zaro bog'liq vazifalarni amalga oshirish va hal qilishga yordam beradi.

Sanoat ishlab chiqarishida va kommunal sohada elektr yuklamalarining o'sishi munosabati bilan butun respublika bo'ylab yangi elektr yuk iste'molchilarini texnologik ulash bo'yicha cheklovlarni bartaraf etish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish rejalashtirilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Абулкасимов Х. П. Развитие экономики Узбекистана за годы независимости // Молодой ученый. 2016. №21.1. С. 4-8.

2. Хонкельдиева Г. Ш., Эргашев А. Х., Тургунов Ж. А., Хасанов Ж. А. Воздействие маркетинговой стратегии на деятельность и прибыль предприятий Ферганского региона // Europäische fachhochschule. 2015. №12. С. 70-71.

3. Олимова Н. Х., Хонкельдиева Г. Ш., Эргашев А. Х. Развитие маркетинговой стратегии корпоративных предприятий - как фактор эффективности

управления инвестиционной деятельностью реального сектора экономики // РҮХИС. 2016. №4 (3). С. 128.

